

OGRANAK MATICE HRVATSKE PODSTRANA
(Podstrana, 31. ožujka -1.travnja)

Međunarodni znanstveni skup

**LUCIUS ARTORIUS CASTUS, ČIMBENIK U STVARANJU
MITA O KRALJU ARTURU I PODSTRANA U ANTICI**

Organizatori:

OPĆINA PODSTRANA
TURISTIČKA ZAJEDNICA PODSTRANA
OGRANAK MH PODSTRANA
KŠD ARTORIUS PODSTRANA
DRUŠTVO POLJIČANA SV. JURE PRIKO – PODSTRANA
DRUŠTVO HRVATSKO-BRITANSKOG PRIJATELJSTVA

Pokrovitelj:

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAGREB
I razred za društvene djelatnosti

mh maticahrvatska

PODSTRANA 2012.

Organizacijski odbor:

Akademik Nenad Cambj

John Matthews

Miran Tomasović

Darijo Radović

Jelena Žanić Mikuličić

Luka Marić Banje

Marin Marić Banje

Zdeslav Bošković

Zoran Jurišić

Međunarodni znanstveni skup
LUCIUS ARTORIUS CASTUS, ČIMBENIK U STVARANJU MITA O
KRALJU ARTURU I PODSTRANA U ANTICI

International scientific conference
LUCIUS ARTORIUS CASTUS AND THE CREATION OF THE KING
ARTHUR LEGEND AND PODSTRANA IN ANTIQUE

Podstrana, 31. ožujak – 1. travanj 2012.
March 31st – April 1st 2012

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
Zagreb, Zrinjevački trg 11

CROATIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
Zagreb, Zrinjevački trg 11

SCHEDULE
RASPORED IZLAGANJA

Znanstveni skup prvi dio - hotel Le Meridien Lav
Conference part one - hotel Le Meridien Lav

9,00-9,30 ***Otvaranje: Pozdravne riječi izaslanika***
9.00-9.30a.m. **Opening: Delegates greetings**

9,30 – 10,15 *dr. Linda Malcor: Artorije na zemlji i na moru*
9,30 – 10,15a.m. **dr. Linda Malcor: Artorius by the Land and the Sea**

10,15 -11,00 *akademik Nenad Cambi: Mauzolej Lucija Artorija Kasta u Podstrani*

10. 15 – 11.00a.m. **academician Nenad Cambi: The Mausoleum of Lucius Artorius Castus in Podstrana**

11,00-11,30a.m. **Pauza za kavu/ Coffee break**

11, 30 -12, 15 *prof. em. Nicholas Higham, Artur u ranovelškim latinskim tekstovima.*
Počeci i razvitak

11.30 – 12.15 prof. em. Nicholas Higham: **Arthur in the early Welsh Latin Texts: Origins and development**

12, 15 – 13, 00 prof. dr. Miroslav Glavičić: **Artoriji u Dalmaciji**

12.15 – 1, 00p.m. prof. dr. M. Glavičić: **Artorii in Dalmatia**

13, 30 – 14, 30 **Ručak** (govornici besplatno/gosti plaćaju)

1.30 – 2, 30p.m. **Lunch** (speakers for free/guests pay)

14, 30 – 15, 15 dr. Igor Borzić, **Podstrana i karakteristike njezinog kulturnog pejzaža i geografije u antici**

2.30– 3.15 p.m. dr. Igor Borzić: **Podstrana and its characteristics of cultural landscape and geography in Antiquity**

15, 15 - 16,00 Dr. Christopher Gidlow: **Obrana i razaranje, Rimljani, Brit i Saksonci u obrani Britanije u Gildasovom „De excidio Britanniae”**

3.15 -4.00p.m. dr Christopher Gidlow: **Defence and Devastation, Romans, Britons and Saxons defending Britain in Gildas’s de Excidio Britanniae**

16, 00 – 16, 45 prof. dr. Željko Miletić: **Provincija Lib(urnia ?) i Lucije Artorije Kast**

4.00 – 4.45p.m. prof. dr. Željko Miletić: **The Provincia Lib(urnia ?) and Lucius Artorius Castus**

16, 45 – 17, 30 prof. dr. Anamarija Kurilić, **Život i karijera Lucija Artorija Kasta**

4.45 -5.30p.m. prof. dr. Anamarija Kurilić: **The Life and Career of Lucius Artorius Castus**

17,30 – 18,15 Andrew Elliott , **Artorije Kast kao globalna ikona: Suvremena upotreba Arturove legende**

5.30 – 6. 15p.m. Andrew Elliott: **Artorius Castus as Global Icon: The Modern uses of the Arthurian legend**

19, 00 – 20, 00 **Zajednička večera** (govornici besplatno, gosti plaćaju), **Restoran „Amigos” Podstrana**

7 – 8. 00p.m. **Conference Dinner** (Speakers for free/guests pay) **Restoran "Amigos", Podstrana**

20,00 – 23, 00 **Ekranizacija filma Kralj Artur**, pozdravna riječ – John Matthews i Lindom Malcor (povijesni savjetnici), **Restoran „Amigos”, Podstrana**

8.00 – 11.00p.m. **Presenting the film King Arthur**, greetings of John Matthews and Linda Malcor (historical advisors), Restoran "Amigos", Podstrana

(nedjelja 1. travnja)
(Sunday 1st of April)

Znanstveni skup drugi dio - hotel Le Meridien Lav
Conference Part Two - hotel Le Meridien Lav

9,00 - 9,45 Antonio Trincalesi, ***Izgubljeni vojskovođa: Lucius Artorius Castus i britanski kralj Lucius***

9,00 - 9,45 Antonio Trincalesi: **The Lost Leader: Lucius Artorius Castus and King Lucius of Britain**

9. 45 – 10.30 dr. Ivana Jadrić Kučan, ***Rimski carski kult na području od Salone do Oneja (Omiš)***

9. 45 – 10.30 dr. Ivana Jadrić Kučan: **The Roman Imperial Cult in the Territory from Salona to Oneum (Omiš)**

10. 30 - 11. 00 **Pauza za kavu /Coffee break**

11. 00- 11. 45 Joseph V. Malcor: ***Od Republike do Carstva: Grob Marka Artorija Gemina***

11. 00- 11. 45 Joseph V. Malcor: **From the Republic to the Empire: The Tomb of Marcus Artorius Geminus**

12, 00 – 14, 00 ***Ručak u hotelu*** (govornici besplatno/gosti plaćaju)

12.00 – 2.00p.m. **Lunch at the Hotel** (speakers forfree/guests pay)

14, 00 – 14, 45 prof. dr. Dražen Maršić, ***Arheološki profil Podstrane i okolice***

2.00 - 2.45p.m. prof. dr. Dražen Maršić: **Archaeological Profile of Podstrana and its Surroundings**

14, 45 – 15, 15 prof. Ljubo Gudelj, ***Kasna antika i rani srednji vijek (hrvatski knez Mislav i Venecija u Arturijevim odajama)***

2.45 – 3. 15p.m. prof. Ljubo Gudelj, **Late Antiquity and early Middle Ages (Croatian Duke Mislav and Venice in Artorius chambers)**

15.15-16.45 ***Ruski dokumentarni film „Tko je kralj Artur“***

3.15 – 4.15p.m. **Russian Documentary film "Who Are you King Arthur."**

16, 15 – 17, 00 ***Otvorena diskusija sa svim sudionicima: pitanja i odgovori***

4.15 – 5.00p.m. **Open Panel with all presenters: Q and A**

17, 00 – 17, 30 ***Zaključna zapažanja akademika Nenada Cambia i John Matthews***

5.00– 5.30p.m. **Closing Remarks by Academician Nenad Cambi and John Matthews**

17, 30 – 18, 30 Susret s predstavnicima medija

5. 30– 6. 30p.m. **Media meeting**

19, 30 – 21, 00 Oproštajna večera (samo za govornike) Čitovnica Stara Podstrana
7.30 – 11.00p.m. **Celebration Dinner** (only for speakers) Čitovnica Stara Podstrana

21,00 – 22, 30 Koncert lokalne (narodne) glazbe i prikazivanje dokumentarca „Kralj Artur” Hrvatske televizije, Čitovnica Stara Podstrana

8.30 -10.30p.m. **Concert of local folk musicians and showing of the documentary film “King Artur”** by Croatian Television (only for speakers), Čitovnica Stara Podstrana

Četvrti dan (2. travnja)

Day Fourth (2nd of April)

Samo za predavače i posebne goste

Only for speakers and selected guests

9,00 Posjet natpisu Lucija Artorija Kasta

9.00 **Guided Visits to Inscription of Lucius Artorius Castus**

Posjet ostacima legionarskog tabora Gardun (Trilj)

Visit to the remains of the Roman military camp at Gardun (Tilurium)

Ručak u Trilju/ Lunch in Trilj

Posjet starom rimskom gradu i muzeju Narona

Visit to the old Roman city and the museum Narona

Posjet mjestu Igrane – večera sa kulturnim programom

Visit to Igrane – dinner and the cultural programme

Peti dan (utorak 3.travnja)

Day Fifth (Tuesday 3rd of April)

Odlazak stranih govornika i gostiju

Departure of International Speakers and Guests

SAŽECI ABSTRACTS

PRVI DIO PART ONE

Linda A. Malcor (USA)

University of California, Los Angeles

legend@malcor.com

Linda Malcor je diplomirala engleski jezika na Occidental College (bakalaureat). Magisterij i doktorat postigla je iz folklora i mitologije na UCLA (University of California Los Angeles). Bila je suautor izdanja "Od Skitije do Camelota" s pokojnim C. Scott Littletonom. Napisala je i druge brojne radove na razne teme. Pomogala je pri osnivanju e-časopisa „Heroic Age” (Herojsko doba) i još uvijek radi u njegovom uredništvu. Radila je kao pisac, predavač i folklorist jednako kao i u drugim profesijama. Ona je po svoj prilici najpoznatija po svome radu na Luciju Artoriju Kastu (Lucius Artorius Castus) koji je, po njenom mišljenju, dao povijesnu pozadinu legenda o kralju Arturu.

Linda Malcor received her B.A. in English from Occidental College and her M.A. and Ph.D. in Folklore and Mythology from UCLA. She co-authored 'From Scythia to Camelot' with the late C. Scott Littleton. She has written numerous articles about a variety of subjects. She helped found the e-journal 'Heroic Age' and still serves on the editorial board. She has worked as a writer, lecturer, editor, researcher, and folklorist as well as in many other professions. She is perhaps best known for her work on Lucius Artorius Castus, whom she believes supplied the historical background for the legends of King Arthur.

Artorius na kopnu i moru

Ovaj članak obrađuje Kastovo djelovanje kao prepozita "classis Misentium" (rimске Mizenske mornarice) u današnjem Napuljskom zaljevu. Taj profesionalni dio karijere Kastu je po svoj prilici omogućio da vodi kopnene i pomorske bitke koje se pripisuju Kralju Arturu.

Artorius: By Land and By Sea

This paper will cover the years Castus spent as the praepositus of the 'classis Misentium' on the Bay of Naples and how this training would

have given him the expertise needed to conduct the land and sea battles that legend has attributed to King Arthur.

Academician Nenad Cambj , prof. em.

21000 Split, Zoranićeva 4

Croatia

nenad.cambj@st.t-com.hr

Mauzolej Lucija Artorija Kasta

Natpis Lucija Artorija Kasta je nedvojbeno nadgrobnog karaktera što pokazuje formulacija teksta i formula DM te izraz sibi et suis. Njegovo ime u nominative upućuje da je natpis završen prije njegove smrti u protivnom bi bio u dativu. Na kraju je po svojoj prilici stajala formula V(ivus) F(ecit). Ploča se često u arheološkoj literaturi spominje samo kao natpis ili kao sarkofag. Međutim dva velika fragmenta toga natpisa ne pripadaju sarkofagu jer je nedvojbeno da je to samo ploča, ne i kovčeg i da je na oba kraja završetak nije vertikalalan (anse su zaobljene). Stoga je očito da je to natpis koji je bio ugrađen u pročelje mauzoleja ili grobišnog areala kako je to bilo uočljivo u rimskom svijetu. U arheološkoj literaturi koja obrađuje Artorijev natpis obično se spominje i još jedan natpis iste osobe. Potonji je već davno bio zametnut. Nedavno sam ga pronašao među brojnim rimskim natpisima u Arheološkom muzeju u Splitu. Riječ je manjem fragment (duž. 0, 58, vis. 0, 37 i deblj. 0, 18 m). U natpisu se spominje samo: D(is) M(anibus)/ L(ucius) Art(orius)/Cast(us)/V Leg(io Macedonica). Posve je jasno da je to samo dio Kastove vojne karijere (od doba kad je postao primus pilus). I ovaj je natpis nadgrobnog karaktera i da je pripadao Artorijevu sarkofagu u kojem je bilo položeno njegovo tijelo. Nažalost nije jasno je li njegove žene i drugih članova obitelji. Sarkofag je običnog tipa izrađenog od prokoneškog mramora s okomitim strigilima i središnjom tabulom s pelte tipom ansa (ukrašenih akantovim viticama i rozetama), slično kao i na velikom natpisu, ali samo bolje izrađenim. Ovakav tip sarkofaga razmjerno je dobro poznat u Dalmaciji za vrijeme druge polovice II. i čitavog III. st. Ovaj sarkofag je jedan od najljepših primjeraka toga tipa u Dalmaciji. Na temelju prije navedenog može se kazati da je Lucije Artorije Kast imao veći mauzolej u glavom prostoru (moža i u kripti) kao što je to bio čest slučaj u rimskom svijetu. Premda nije poznato gdje je mauzolej bio na području, ipak je veoma vjerojatno da je to bilo pokraj crkve Sv. Martina, uzduž ceste koja je vodila uz jadransku obalu te bio izložen pogledu prolaznika.

The Mausoleum of Lucius Artorius Castus

The funerary inscription of Lucius Artorius Castus is demonstrated by the formulation of the text, the form (DM) and the expression sibi et suis. His name, in the nominative, shows that the inscription was carved during his life (very probably, as we can see from the form V(ivus) F(ecit). The slab on which the inscription appears is sometimes described in publications as simply a sarcophagus. But the two big fragments do not belong to a sarcophagus, and it is clearly visible that this was simply a plaque (not a coffin) and that both ends are not vertical (the ansae are curvilinear). This epigraph must therefore have been built into a wall of the front side of a mausoleum or funerary enclosure, as was the common practice in the Roman world.

In the literature dealing with this, a second inscription is also mentioned. This inscription was, for a long time, missing (lost among the great number of stone material in the archives of the Archaeological Museum of Split). Recently I managed to find it. This is a rather small fragment (l. 0,58, h. 0, 37, t. 0, 18 m). On the inscription panel appear only “L(ucius) Art(orius)/Cast(us)/V Leg(io Macedonica)”. Obviously it shows only the later part of his career. It is a great pity that the entire inscription is not preserved. Of course, this fragment is also of funerary character, like the better preserved inscription, and belonged to the Artorius' sarcophagus of the common Salonitan, type made of Proconnesian marble with vertical strigili and the central tabula with pelte type of ansae (decorated with acanthus scrolls and rosettes), very similar to those on the larger inscription, but better executed. This sarcophagus type was wide-spread throughout Dalmatia and dates from the end of the 2nd or the very beginning of the 3rd centuries. However, it was one of the best examples from Dalmatia.

The conclusion is that Lucius Artorius Castus had a larger mausoleum with a sarcophagus in the main room (possibly a crypt) as was often the case in the Roman world. Although we do not know where the mausoleum was situated in Podstrana, it is very likely that its site was near the church of St. Martin along the road leading to the Adriatic littoral.

Prof. Em. Nicholas Higham (UK)

University of Manchester
nick.j.higham@man.ac.uk

Nick Higham je autor knjiga „Kralj Artur: stvaranje mita i povijest” te „Englesko osvajanje: Gildas i Britanija u V. st.” jednako kao i brojnih znanstvenih članaka i poglavlja u knjigama na ovu i slične teme. On je povjesničar i arheolog po vokaciji. Njegovo znanstveno zanimanje usredotočeno je na prvi milenij poslije Krista u Britaniji.

Zanima ga način na koji se Arturov karakter razvijao preko srednjeg vijeka i kako je ovaj nedostižni lik bio korišten i ponovno iskorišten od susljednih autora za svoje ciljeve od IX. st. pa nadalje. On sugerira da čak najraniji pozivi na Artura u „Povijesti Britonaca” su toliko vremenski daleki od pretpostavljenog doba događanja koje kane opisivati, da one ne mogu biti dokaz neke realne osobe ali bi prije mogle biti upotrijebljene kao neka vrsta autorove podsjetnika za političko i kulturno postavljanje svoga čitateljstva. Higham je odnedavno u mirovini kao professor Srednjeg vijeka i krajobrazne povijesti na Sveučilištu u Manchesteru, a odnedavno je angažiran u Zapadnom Chesiru. Istodobno dovršava nekoliko značajnih znanstvenih radova

Nick Higham is the author of ‘King Arthur: Mythmaking and History’ and ‘The English Conquest: Gildas and Britain in the Fifth Century’, as well as numerous academic articles and book chapters on these and related subjects. He is a historian and archaeologist by training, with interests focused on the first millennium AD in Britain. He is interested in the ways in which the character of Arthur developed across the central Middle Ages, and how this elusive figure was used and re-used by successive writers for their own purposes, from the ninth century onwards. He suggests that even our earliest references to Arthur in the 'History of the Britons' are so remote from the alleged dates of the events they purport to describe that they can not be seen as evidence of a real person but should rather be explored in terms of the agenda of the author and the political and cultural positioning of his audience. Higham recently retired as Professor of Early Medieval and Landscape History at the University of Manchester and is currently engaged in landscape archaeology in western Cheshire, as well as completing several outstanding academic works

Arthur u ranovelškim latinskim tekstovima: počeci i razvitak

Artur se pojavljuje u povijesti prije svega u dva velška teksta na latinskom, „Povijesti Britanaca” i „Velškim Analima”. Ova dva djela napisala su dva različita autora, a namijenjena su za različite velška područja. Oni pružaju sasvim različite ali ne posve neovisne verzije Artura. Ovaj članak se koncentrira na nastanak njihovih Arturovih figura i na razne utjecaje koje se može nazrijeti u njihovom razvoju osobito se usredotočujući na biblijske slike te na prehistoriju njihova Artura kao na folklornu figuru, kako pokazuju mirabilia ili “čudesna” koja tvore poluneovisni dio u ranijem od ta dva teksta. Ponešto pažnje posvećuje se i nekim hagiografijama i Arturu kakvog je prikazao Geoffrey, čiji karakter kasnije preteže u percepciji Kralja Artura u susljednim naraštajima.

Arthur in the early Welsh Latin texts: origins and development

Arthur emerges into history primarily via two Welsh Latin texts of the central Middle Ages, the "History of the Britons" and the "Welsh Annals". These two works, by different authors writing in and for different parts of Wales, offer very different but not entirely independent versions of Arthur. This paper will focus on the genesis of their Arthur figures and the various influences which can be discerned in their development, focusing particularly on biblical imagery and on the prehistory of their Arthur, as a folkloric figure as revealed in the mirabilia, or 'marvels', which form a semi-independent passage in the earlier of these two texts. Some attention will also be paid to the Arthur figures deployed in several hagiographies and also the Arthur developed by Geoffrey, whose character then came to dominate perceptions of King Arthur across succeeding generations.

Miroslav Glavičić

Odjel za arheologiju

Sveučilište u Zadru

Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2

23000 Zadar

glavicic@unizd.hr

Artorii u rimskoj provinciji Dalmaciji

Konvencionalno se drži da su Artorii u rimskoj provinciji Dalmaciji porodica italskog podrijetla, koja se na prostoru Salone naselila tijekom 2. st. To se pretpostavlja na temelju dva natpisa sepulkralnog karaktera na kojima je spomenut glasoviti vitez L. Artorius Castus. Natpisi su pronađeni na prostoru antičkog Pituntija (Pituntium), danas Podstrana. Na natpisu CIL III, 1919=8513=12813, čija su dva ulomka do nedavno bila ugrađena kao spolije u ogradni zid crkve sv. Martina u Podstrani, naveden je impozantni cursus honorum L. Artorija Kasta, koji je imao sjajnu vojničku karijeru (centurio, primus pilus, praepositus, praefectus, dux). Budući da je na natpisu kronološki naveden red obnašanja službi, jasno je da Castus svoju karijeru završava obnašanjem kontraverzne službe namjesnika provincije Liburnije (procurator centenarius provinciae Liburniae iure gladi). Na ulomku drugog natpisa (CIL III, 12791=14224) sačuvano je samo njegovo ime i dvije časničke službe koje je obnašao. Po završetku namjesničke službe Castus se povlači na svoje imanje u Pituntinum, gdje umire i biva sahranjen u grobnici, koju je učinio „za svojega života sebi i svojim". Na natpisu jasan navod sibi et suis, uz

moguću rekonstrukciju [*ex te*]st(amento), sugerira da je Castus ondje živio sa svojom obitelji i imao nasljednike. Prostorno najbliži natpis sa spomenom gentilicija Artorius dokumentiran je u obližnjim Jesenicama (Nareste), gdje je pronađen nadgrobni natpis (CIL III, 8476) na kojem se spominje Artoria Privata, koja podiže spomen svojoj umrloj majci Aureliji Ursini (Aurelia Ursina). Na natpisu iz Klisa (CIL III, 2520=8641) komemoriran je L. Gellius Artorius, sin Gellija Feliksa (Gellius Felix) i Artorije Sekundine (Artoria Secundina). Za našu je temu značajno je da je dokumentirana žena iz porodice Artorius i njezin sin u čijem imenovanju nalazimo prenamen Lucius i kognomen Artorius, koji je izveden iz majčina gentilicija, što može biti indicija i za bliže rodbinske veze s L. Artorijem Kastom. U Naroni je poznat Artorius Felicissimus, koji postavlja spomen svojoj supruzi Emiliji Barbari (Aemilia Barbara) (CIL III, 1846=8425). S obzirom na navod ... *queius beneficio me exportavi Salona*, njegovo se podrijetlo mora povezati s Artorijima iz glavnog grada provincije. Na fragmentirano sačuvanom nadgrobnom natpisu CIL III, 9403 iz Salone komemoriran je C. Vibius Firmus, ali uz njegovo službeno imenovanje (*tria nomina*) naveden je i njegov nadimak - *qui et Artorius*. *Vocabulum* po kojemu je bio poznat u svojoj okolini, možda čak i poznatiji nego po svom službenom imenu, upućivao bi na njegov možebitni klijentelni odnos s porodicom Artorius.

Svi prethodno navedeni natpisi sa spomenom gentilicija Artorius po svojim epigrafskim karakteristikama pripadaju razdoblju kasnoga Principata, odnosno mogu se okvirno datirati u razdoblje kasnog 2. i u 3. st. Ne može se definitivno tvrditi, ali s obzirom na dosadašnje spoznaje može se pretpostaviti, da je prvi Artorius koji se naselio na teritoriju Salone bio L. Artorius Castus. Tijekom kasnijeg razdoblja u Saloni i na njezinom teritoriju porodica se razvija, a posljednji dokumentirani spomen gentilicija Artorius u Saloni nalazimo na natpisu na sarkofagu iz 4. st. (CIL III, 9226), gdje je komemorirana Artoria Frontina.

The Artorii in Roman Dalmatia

The general opinion among scholars is that the *Artorii* family moved to Salona from Italy in the 2nd century AD. That opinion is based on two funerary inscriptions from Podstrana (Pituntium) near Split (CIL III, 1919=8513=12813). The first (consisting of two fragments) was built in the cemetery enclosure of St. Martin's church, where it remained until recently. The epigraph describes the rich military career (*cursus honorum*) of *Lucius Artorius Castus* (*centurio, primus pilus, praepositus, praefectus, dux*). As the sequence of his service is chronologically arranged on the inscription, it is quite clear that his career finished with the controversial governorship of the province of Liburnia (*procurator centenarius provinciae Liburniae iure gladi*). On the second fragment (CIL III, 12791=14224) only his name and two services are preserved.

Statement *sibi et suis* with possible addition */ex te/st(amento)* suggest that *Castus* lived with his family in Podstrana and that he had heirs. An epitaph (CIL III, 8467) mentions that the *gentilicium Artorius* was found in Jesenice (Nareste) in the vicinity of Podstrana. The name *Artoria Privata* appears in an epitaph there. This person made a burial monument to her mother (*Artoria Ursina*). An inscription from Klis (CIL III 2520=8641) bears the name *Lucius Gellius Artorius*, the son of *Gellius Felix* and *Artoria Secundina*. Very probably this woman belonged to the *Artorius* family. But it is very significant that her son bears the *praenomen Lucius* and *cognomen Artorius* which derived from the mother's *gentilicium*, indicating that both could have a close family relationship with our *Lucius Artorius Castus*.

An *Artorius Felicissimus* made a memorial to his wife *Aemilia Barbara* (CIL III 1846=8425) in Naron. The text *queius beneficio me exportavi Salona*, suggests that his there must be a connection with the *Artorii* from the capital of the province of Dalmatia. A fragmentary funerary inscription (CIL III 9403) of *Caius Vibius Firminus* from Salona, reveals, as well as his official name (*tria nomina*), his nickname *qui et Artorius*. His *vocabulum* (nickname), was very likely better known than his official name in the society, and is an indication of his client relationship with the *Artorius* family.

All the above inscriptions mentioning *gentilicium Artorius*, according to their epigraphic characteristics, probably belonged to the early principate (later 2nd or early 3rd centuries AD). Our present knowledge allows the supposition that the first *Artorius* settled in Salona or its vicinity was in fact *Lucius Artorius Castus*. During the following centuries the family spread across the territory. The latest evidence of the family *Artorius* in Salona is recorded on a sarcophagus from 4th century AD (CIL III 9226) bearing the name of *Artoria Frontina*.

Dr. Igor Borzić

Odjel za arheologiju

Sveučilište u Zadru

Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2

23000 Zadar

igorborzic@gmail.com

Kulturni krajolik i geografija Podstrane u antici

Podstrana predstavlja zapadni dio tzv. Primorskih (Donjih) Poljica, manje geografske regije zatvorene donjim tokovima rijeka Žrnovnice na sjeverozapadu i Cetine na jugoistoku te primorskim kosama Perun i Mošnica na sjeveru i jadranskom obalom na jugu. Njezino naseljavanje, odnosno formiranje kulturnog krajolika kao svjedoka ljudske

intervencije u prostor kontinuirano se prati još od prapovijesnih vremena. Antički pejzaž ovog kraja bio je uvjetovan nekolicinom geografsko-društvenih čimbenika, prije svega prirodnom osnovnom, a vremenom i činjenicom da je riječ o „predgrađu“ glavnog provincijskog središta, Salone. Za njegovu detaljniju razradbu, u nedostaku brojnijih i detaljnijih pisanih i kartografskih izvora (Plin. NH III, 142; Ptol. Geo. II, 16, 3; Tab. Peut. V, B1; Anon. Rav. IV, 16), nužno je osloniti se na, u pojedinim slučajevima nedovoljno obrađenih, nekoliko kategorija arheoloških nalaza: različite tipove antičkih naselja (one na položajima ranijih, prapovijesnih – Pituntium, Mutogras; te one gospodarsko/ladanjskog karaktera nastale dolaskom novog, rimskog naseobinskog elementa); trase glavnih i sporednih komunikacija; tragove centurijacije salonitanskog agera i limita teritorija domorodačkih zajednica (CIL III, 8472 i 12794); različita gospodarska postrojenja; epigrafske spomenike i dr. Njihovom preciznom ubikacijom i interpretacijom između ostalog će se prokazati akteri, ali i načini kojima su ovi iskorištavali i kultivirali promatrani prostor.

Podstrana : Its Cultural Landscape and Geography in Antiquity

Podstrana is situated on the western part of the Primorska Poljica, in the geographic area between the rivers Žrnovnica to the northeast and Cetina to the southeast, under the ridges of Perun and Mošnica and the coast. Its colonization and the forming of a cultural environment can be traced from prehistoric times. The ancient paysage of this area was dependent on several socio-geographical factors, especially by the fact of its being in the close vicinity of Salona, the capital of the Roman province of Dalmatia. This area was mentioned in *Pliny. NH III, 142; Ptolomy. Geo. II, 16, 3; Tab. Peut. V, B1; Anon. Rav. IV, 16*. Since there are almost no other records we should take into consideration the various archaeological finds from the area, especially those relating to settlements developed on older, prehistoric sites (*Pituntium* and *Mutogras*) and the Roman villas. These developed after the coming of the Roman settlers. The magistral and vicinal roads, the traces of Roman division of the land, and the limits of autochthonous communities (CIL III 8472 and 12794) as well as the economic remains and epigraphic evidence are also important. The study of their location in the landscape and the ways they were utilised, along with the cultivation of the territory at Podstrana and environs, will be studied in this paper.

Christopher Gidlow (UK)

Live Interpretation Manager for Britain's Historic Royal Palaces

chris.gidlow@hrp.org.uk

Christopher Gidlow je autor knjiga „The Reign of Arthur – from History to Legend” (Arturova vlast – od povijesti do legende) i „Revealing King Arthur, - Swords, stones and digging for Camelot” (Otkrivanje Kralja Artura – mačevi i bodeži za Kamelot). Gidlow je profesionalni povjesničar i arheolog. Njegovo je zanimanje jednako povezano s povijesnom osnovom o Arturu kao i srednjovjekovnim legendama, ali među njima umeće strogu razdjelnicu. On se zalaže da je hipoteza o Arturu kao zapovjedniku Britonaca u bitci kod Badona i vojne koje su dovele do nje su moguća, ali da je nedovoljna dokumentacija da potvrdi bilo kakvu regionalnu teoriju ili kandidata za „pravog Artura”. Gidlow je voditelj živih interpretacija Britanskih kraljevskih palača koje uvode kostimirane interprete da bi se oživotvorile za javnost u povijesnim ambijentima: Tower of London i Hampton Court Palace.

Christopher Gidlow is the author of “The Reign of Arthur – from history to legend” and “Revealing King Arthur, - Swords, stones and digging for Camelot”. He is a historian and archaeologist by training. He is interested in both the historical Arthurian material and the medieval legends, but draws a sharp distinction between the two. He argues that the hypothesis of Arthur as warleader of the Britons at the battle of Mount Badon and the campaigns which led to it is plausible, but there is insufficient evidence to support any particular regional theory or candidate for ‘the real Arthur’. Gidlow is the Live interpretation manager of Britain's Historic Royal Palaces, using costumed interpreters and recreations to present the Tower of London and Hampton Court Palace to the public.

Obrana i pustošenje Rimljana, Britanaca i Saksonaca u obrani Britanije u Gildasovoj de Excidio Britanniae

Gildas piše u doba građanskih ratova koji su se vodili među britanskim tiranima. Opominjući besmislene sukobe svojih suvremenika, gleda natrag u prošlost stariju od stotinu godina invazije, otkrivajući ciklički uzorak pobjeda i poraza. Ponekad su se prekomorske vojne intervencije Rimljana i Saksonaca držale u ravnoteži a ponekad je to bio domorodački britanski otpor koji je stvarao razlike. Je li to točna slika? Autor je istraživao što je Gildas želio reći o Sjevernom Zidu, rimskoj intervenciji i naseljavanju bardarskih saveznika. Došao je do toga da je Gildas zaključivao na temelju iskustva iz svoga vlastitog doba kad je stvarao sliku Arturova razdoblja, premda manjkavo, ipak daje jedan pogled u stvarnost toga doba.

Defence and Devastation' Romans, Britons and Saxons defending Britain in Gildas's de Excidio Britanniae

Gildas wrote in a period of civil wars between British Tyrants. In admonishing the thoughtless excesses of his contemporaries, he looked back over a century or so of invasions, detecting a cyclical pattern of victories and defeats. Sometimes overseas military interventions, by Romans and Saxons, tipped the balance, at other times it was native British resistance which made the difference. How accurate was this picture? I examine what Gildas has to say about the Northern Walls, the Roman interventions and the settlement of Barbarian federates. I argue that Gildas makes deductions from his own time to create an image of the Age of Arthur which, though flawed, does give an insight into the reality of the time.

Željko Miletić

Odjel za arheologiju

Sveučilište u Zadru

Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2

23000 Zadar

zmiletic@unizd.hr

Lucius Artorius Castus i Liburnija

Natpisi iz Podstrane ukazuju da je Luciju Artoriju KASTU položaj prvog centuriona (primus pilus) legije omogućio proboj iz trećeg građanskog staleža u vitezove. Vitešku karijeru nastavio je u vojsci, kao praefectus (castrorum) legionis. Posljednja njegova funkcija prokuratorskog namjesnika provincije Liburnije, s obzirom na ius gladii koji posjeduje, ukazuje na njen izraziti vojni značaj. Artorijeve spomenike okvirno datiramo u II. stoljeće, pa kratkotrajno izdvajanje Liburnije iz provincije Dalmacije vezujemo uz Kvadsko-markomanski rat u doba M. Aurelija (teza J. Medinija). U cijeloj regiji u doba M. Aurelija i Komoda dolazi do promjene statusa provincija (Raetia, Noricum, Liburnia), u vrijeme kad viteški stalež probija neke barijere prema senatskim ingerencijama. Karijera Lucija Artorija Kasta i stvaranje prokuratorske provincije Liburnije uklapaju se u suvremene društvene procese.

Lucius Artorius Castus in Liburnia

The inscriptions from Podstrana relating to Lucius Artorius Castus mention his legionary status as the first centurio (primus pilus) which enabled him to move from the third civil status to an equestrian rank. After this Artoius Castus continued his career in the military service as *praefectus (castrorum) legionis*. His last role was as the governor to the

procuratorial province of Liburnia which, according to the clearly stated power of *ius gladii*, demonstrates its strictly military character. The Artorius inscriptions belong to the 2nd century AD, and thus the temporary detachment of Liburnia from Dalmatia is almost certainly linked to the Marcomannic Wars during the reign of Marcus Aurelius (the thesis proposed by J. Medini). During the period of both Marcus Aurelius and Commodus the status of the provinces changed frequently (including *Raetia*, *Noricum*, and *Liburnia*), which resulted in the equestrian rank crossing the barrier of the senatorial function. The career of Lucius Artorius Castus and the transformation of Liburnia in the procuratorial province are in accordance with the social processes of the time and are deeply inter-related.

Prof. Anamarija Kurilić

Department of History

University in Zadar

Obala kralja Petra Krešimira IV., 2

HR - 23000 Zadar

anamarija.kurilic@zd.t-com.hr

Neki problemi u vezi čitanja natpisa CIL 3, 12813

Autorica analizira sadržaj natpisa CIL 3, 12813. Posebno proučava pojedine dijelove natpisa, i to osobito s obzirom na način na koji je tekst sastavljen i uklesan, odnosno, na način na koji je iskazana karijera L. Artorija Kasta.

*Naime, tekst odstupa od standarda očekivanih kod nadgrobnihi natpisa koji počinju posvetnom formulom *Dis Manibus*. Kod takvih natpisa ime pokojnika je obično napisano odmah nakon posvetne formule, i to u dativu, jednako kao i cijela njegova karijera i/ili osobne kvalitete, dok je ime komemoratora napisano pred kraj teksta, i to u nominativu. Međutim, ovdje Kast još za života postavlja spomenik sebi i svojim (*vivus ipse sibi et su[is]*), pa je njegovo ime u nominativu, za razliku od njegove karijere, u kojoj su one službe koje su navedene punom rječju uklesane u dativu, iako bi i one morale biti u istom padežu kao i Kastovo ime. Potom slijedi završni dio teksta, u kojem se opet - kako i treba - rabi nominativ. Autorica će pokušati naći objašnjenje ovakvoj nepravilnosti, koja osim što odstupa od epigrafskih standarda time još i krši pravila latinske gramatike; pokušat će se, dakle, ustanoviti je li ovdje ipak riječ o sustavnoj grešci sastavljača natpisa, njegovu nepoznavanju latinskog jezika ili nečem trećem.*

Some Problems concerning the Reading of CIL 3, 12813

The author analyses the content of the inscription relating to Lucius Artorius Castus (*CIL* 3, 12813) and examines the way in which the text was composed and carved, especially the way in which the career of L. Artorius Castus is described. The text itself deviates from epigraphic standards used for sepulchral inscriptions which invariably begin with the dedicatory formula ‘*Dis Manibus*’ In such inscriptions, after the dedicatory formula, comes the name of the deceased, usually in the Dative case, followed by the career and/or personal qualities. The name of the Commemorator comes at the end, usually written in the Nominative case. However, the monument in question is being raised by Castus himself, to celebrate his life, while he is still living (*vivus ipse sibi et su[is]*), so his name is in the Nominative case, while his career, in which his various offices are written in unabbreviated form, are in the Dative case, though they should also have been in the same case as the name. After the *cursus honorum* the end of the text is again, as it should be, in the Nominative case. The author offers an explanation for such irregularities, which not only deviate from the epigraphic standards but also ignore the rules of Latin grammar. She will discuss the possibilities that we might be dealing with a systematic error committed by the inscription's author, suggesting either an ignorance of the Latin language or something else.

Andrew Elliott (UK)

University of Lincoln
aelliott@lincoln.ac.uk

Andrew Elliott je Viši predavač medijskih i kulturnih studija na Lincoln Sveučilištu (UK-Ujedinjeno Kraljevstvo). Predaje kolegije filma, srednjovjekovlja i prikazivanja povijesti na filmu i televiziji. Pisao je o Arturovoj legendi na filmu i televiziji. Njegova istraživanja se usredotočuju na načine na koje suvremeno prikazivanje srednjovjekovne prošlosti upotrijebjava i usklađuje srednji vijek kako bi odgovarao suvremenoj pozornosti na način na koji publika reinterpreтира javnu povijest.

Andrew Elliott is a Senior Lecturer in Media and Cultural Studies at the University of Lincoln, UK, where he teaches courses on film, medievalism, and the depiction of history on film and television. He has written both on Arthurian legend and on King Arthur in film and television, and his research focuses on the ways in which modern depictions of the medieval past use and adapt the Middle Ages in order to suit modern concerns, and the means by which audiences reinterpret public history.

Artorius Castus kao svjetska ikona: suvremena upotreba Legende o Arturu

Nema dvojbe da je tzv. Sarmatska teorija i pretpostavljene veze s Lucijem Artorijem Kastom izrodile znatno zanimanje ali i neslaganje među znanstvenicima i – zahvaljujući djelimično i Fuquinom filmu King Arthur iz 2004. – kao i neakademskoj javnosti. Jedna od zanimljivijih posljedica Littletonove i Thomasove tzv. Sarmatske hipoteze, zasnovane na vještoj interpretaciji povijesnih, književnih i arheoloških podataka, što je utrla put ponovnom razmatranju nekadašnjeg i budućeg kralja, jednog od onih koji omogućuje i drugim narodima i kulturama da sudjeluju s vlastitim zahtjevima u participaciji u legendi, što – kao i sama legenda – nije uopće dokazana i pitanje može li to uopće i biti. Temeljno legendarna osnova mita o kralju Arturu omogućuje popunjavanje brojnih praznina suvremenom imaginacijom koja dovodi do toga da arturijanski korijeni ukažu na lažne ideološke dokaze o suvremenom nacionalnom identitetu i tenzijama koje su bile nekada znatno dublje nego prežitci drevnog tamnog razdoblja.

Ovo izlaganje propituje učinak teorije o Luciju Artoriju Kastu na suvremenu recepciju Artura i njezinu upotrebu za ideološke ciljeve, usredotočujući se najprije na Littletonovu hipotezu i reakcije na nju prije nego što će se osvrnuti na veoma glasnu raspravu protiv Sarmatske teorije. Rad završa analizom filma „Kralj Artur” iz 2004. koja, kako se čini, je bila sredstvo stvaranja opće junačke figure što izgleda, možda ironično, ali uistinu izdala nacionalni identitet. Littletonov izazov tradiciji, smatram, u konačnici služi da stvori negdašnjeg i budućeg Kralja transnacionalnog Kamelota.

Artorius Castus as Global Icon: The Modern uses of the Arthurian Legend

There is little doubt that the so-called Sarmatian theory, and its suggested links with Lucius Artorius Castus have generated considerable interest and disagreement both among scholars and—thanks in part to Fuqua’s 2004 film, *King Arthur*—non-academic audiences alike. One of the interesting consequences has been that Littleton and Thomas’ original Sarmatian hypothesis, based on a very able reading of historical, literary and archaeological data, has opened up the way for a full-scale re-evaluation of the Once and Future King, and one which allows other nations and cultures to stake their own claims to Arthurian history. Yet, perhaps one of the great attractions of the theory is that—like the legend itself—nothing has been (or perhaps can ever be) proven beyond all doubt. The fundamentally legendary nature of the King Arthur myth thus allows for a number of gaps to be filled by modern imagination, leading to a situation in which a claim to Arthurian roots brings into play a fraught ideological argument about contemporary national identities, and tensions which were once buried far deeper than Dark Age relics.

This talk will examine the effect of the Lucius Artorius Castus theory on modern Arthuriana and its use for ideological purposes, focusing first on Littleton’s hypothesis

and reactions to it, before looking at critical reactions to the theory and the vociferous debate against the Sarmatian theory. I will close with an analysis of the 2004 film, *King Arthur*, which I will suggest treats the Arthurian legend as a means to create a global hero-figure who is, perhaps ironically, eventually divested of national identity. Littleton's challenge to tradition, I will suggest, serves ultimately to create a Once and Future King of a trans-national Camelot.

DRUGI DIO PART TWO

Antonio Trinchese (Italy)

antonio.trinchese62@gmail.com

Trinchese je rođen u Padovi 1962.godine, ali je podrijetlom iz Napulja. Diplomirao je političke znanosti i specijalizirao političku povijest, a njegova diplomatska radnja bila je na temu povijesti i institucija afro-azijskih zemalja, dok mu je magisterij bio iz geopolitike. Karijerni je diplomat. Služio je u Buenos Airesu (Argentina), Alžiru (Alžir), Dortmundu (Njemačka) i Dakaru (s ovlastima u Senegal, Guineji, Gvineji Bissao, Maliju, Mauretaniji, Gambiji, Kapverdskim otocima). Trenutno živi u Tunisu, gdje sudjelovao u „arapskom proljeću“.

Antonio Trinchese was born in Padua in 1962, to a family originally from Naples. He has a degree in political science with a specialization in political history and final dissertation in History and Institutions of Afro-Asian countries and a master's degree in geopolitics. A career diplomat, he served in Buenos Aires (Argentina), Algiers (Algeria), Dortmund (Germany) and Dakar (with competence on Senegal, Guinea, Guinea Bissau, Mali, Mauritania, Gambia, Cape Verde Islands). He currently lives in Tunis, where he participated in the "Arab Spring".

Izgubljeni vojskovođa: Lucius Artorius Castus i britanski kralj Lucije

Lucius Artorius Castus je neosporno živio između II. i III. st. poslije Krista. Mnogi su raspravljali o tome jesu li se podaci iz natpisa CIL III 1919 dogodili 185. ili 230. poslije Krista. Jedan poziv na Liber Pontificalis, u radu Bede Venerabila, donosi povijesnu osobu, jednog kralja imenom Lucija (Lucius) koji je živio u Britaniji u doba rimskog biskupa (pape) Eleuterija, tj. u doba između 172. i 189. poslije Kr. Lucije Artorije Kast,

prema dostupnim izvorima, bio je jedina povijesna osobnost koja je imala vojskovođne položaje u to doba u Britaniji. Velške genealogije pokazuju u isto doba kralja imenom Ritigern što u britanskim legendama znači "veliki kralj". Jedna tradicija švicarskog grada Chura navodi britanskog kralja Lucija koji je umro pokraj istog grada, gdje se i danas časti kao Sv. Luzius. Chur je na putu između Britanije i Ilirika, gdje su se očuvali ostaci groba Lucija Artorija Kasta.

The Lost Leader: Lucius Artorius Castus and King Lucius of Britain

Lucius Artorius Castus definitely lived between the second and third century AD . Many have discussed whether his exploits, taken from the inscription CIL 1919, have happened in 185AD or 230AD. A reference in the *liber pontificalis*, in the work of the Venerable Bede, identifies a historical personage, a king named Lucius who have lived in Britain during the period when Eleutherius was bishop of Rome, ie between 172AD and 189AD. Lucius Artorius Castus, according to available sources, was the only historical character named Lucius who had a leadership position in Britain at the time. Welsh genealogies show, for the same period, a king named Ritigern, that in the British language means "great king". A tradition of the Swiss city of Chur says King Lucius of Britain died near the same city, where he is still being worshiped as St. Luzius. Chur is on the road between Britain and Illyricum, where lie the remains of the tomb of Lucius Artorius Castus.

Dr. sc. Ivana Jadrić-Kučan

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Obala kralja P. Krešimira IV/2

23000 Zadar

ijadric@unizd.hr

Rimski carski kult na području od Salone do Oneja

Rimski Oneum smjestio se na strmim padinama zaseoka Baučići iznad današnjeg grada Omiša. O njegovoj važnosti svjedoče brojni arheološki spomenici (žrtvenik Božanskog Augusta i božice Rome, natpis cara Tiberija, natpis cara Klaudija, portret cara Tiberija) koji pokazuju da je u vrijeme cara Tiberija ovdje moralo postojati svetište carskoga kulta, a štovanje je bilo upućeno Božanskom Augustu u zajednici s božicom Romom, kojem su kasnije pridruženi njegovi nasljednici car Tiberije i Klaudije. Antički pisac Plinije Starije spominje da je Onej u 1. st. castellum, što pokazuje da u to vrijeme još nije bio uzdignut na

rang municipija. Time otkriveni tragovi carskog štovanja iz Oneja ne mogu biti vezani uz municipalni kult, jer Onej nije bio organiziran kao rimski grad. Nadalje, organizacija pokrajinskog nivoa u provinciji Dalmaciji bila je vezana uz konvent čiji je centar štovanja bio smješten izvan urbanog areala grada, pa bi se moglo pretpostaviti da je na području Oneja zaista mogao biti organiziran i pokrajinski carski kult za Salonitanski konvent. Otkriveni arheološki ostatci pokazuju da je svetište bilo vrlo značajno, no nažalost zbog nedovoljne istraženosti samog Oneja možemo vrlo malo reći o samom objektu ili ambijentu u kojem se carski kult štovao.

The Roman Imperial Cult from Salona to Oneum

Roman Oneum was situated on the terraces of the village Baučići above the present city of Omiš. The importance of Oneum is testified by numerous archaeological finds (an altar of Divus Augustus and the Goddess of Roma, as well as a portrait of the emperor Tiberius) which clearly demonstrate that there must have been a sanctuary of the imperial cult. The cult of Tiberius and Claudius must have been added to the cult of Divus Augustus and the Goddess of Roma later. Pliny the Elder mentioned Oneum as a castellum in the 1st century AD. This means that the city had not achieved the rank of municipium at this time, and that the imperial cult could not then have been linked with the municipal cult, since Oneum was not organized as a Roman city at this period. Further, the organization of provincial ranking in Dalmatia must have been linked with the conventus (in Dalmatia there were three or four such conventi). The conventus was almost certainly located outside the urban part of the city, and a logical hypothesis could be made that Oneum was the site of the provincial cult for Salonitan conventus. Archaeological remains discovered in the area reveal that the sanctuary was an outstanding one, but unfortunately, due to the current unsatisfactory state of archaeological field researches, it is impossible to give any exact idea of the structure of the cult or where it was active.

Joseph V. Malcor (USA)

Pacific Coast High School

legend@malcor.com

Joseph V. Malcor koristi svoje ogromno matematičko znanje, pa posebnim efektima i antičkim kulturama izrađuje modele povijesnih građevina. Njegovi članci su dobili mnoga priznanja u različitim školama. Sudjelovao je na nekoliko folklornih i drugih skupova i konferencija, a želja mu je biti slobodni inženjer na zabavnom i znanstvenom polju.

Joseph V. Malcor uses his extensive knowledge of math, special effects, and ancient cultures to produce models of historical buildings. His papers have won many awards in various schools. He has attended several folklore and other conferences and conventions. He hopes to be a free-lance engineer in entertainment and scholarly fields.

Grob Marka Artorija Gemina (Marcus Artorius Geminus)

Model groba Kastova prethodnika, Marka Artorija Gemina, otkriva mnoge stvari o vezi Artorija s nekoliko rimskih careva. Teme koje se tiču grobova Kasta i Gemina mogle su preći preko generacija a neke od njih i uputiti na drevne veze s kojima može biti povezano bogatstvo Artorija -gladijatorske škole u Kapui, na što upućuje Juvenal.

The Tomb of Marcus Artorius Geminus

The model of the tomb of Castus' ancestor, Marcus Artorius Geminus, reveals many things about the connection of the Artorii with several of Rome's emperors. Themes shared between the tombs of Castus and Geminus may have been passed down through the ages, and some of them hint at a past connection with what may have been the source of the Artorii wealth referenced by Juvenal--the gladiatorial schools at Capua.

Dražen Maršić

Odjel za arheologiju

Sveučilište u Zadru

Obala Kralja Petra Krešimira IV, 2

23000 Zadar

Hrvatska

drmarsic@xnet.hr

Arheološki profil Podstrane i okolice

Uz literarna vrela i epigrafsku građu (posebice natpise-međaše) arheološka je topografija jedan od glavnih elemenata u pokušaju stvaranja cjelovite slike o o statusu, karakteru i kulturnom miljeu antičke Podstrane (Pituntium). Smješten između limitiranog dijela agera Salone na zapadu i teritorija Nerastina na istoku, Pituntium je tijekom većega dijela 1. st. po Kr. u velikoj mjeri zadržao autohtoni karakter. O tome indirektno svjedoči pomanjkanje tipično rimskih epitafa i uopće natpisne građe, te očita važnost dijela naselja smještenog ispod Primorske kose (Stara Podstrana). U 2. i 3. st. završava

se proces formiranja dijela naselja uz more, a na sada brojnim epitafima pojavljuju se osim rimskih imena i ona s autohtonim predznakom. Najvažniji nalazi iz G. Podstrane uključuju nekoliko nadgrobnih stela, natpis o posveti nepoznatog svetišta i Silvanov kulturni reljef, a mnogo brojniji nalazi uz more, uz cestu s nekropolom - pedesetak nadgrobnih spomenika, fragmente skulptura, ostatke hipokausta, cijevi manjega vodovodnog sustava i položaj ranokršćanske bazilike (Sv. Martin), vjerojatno uz manje lučko pristanište. M. Attius Cinna (1. st.) i L. Artorius Castus (2. st.) najpoznatiji su „stanovnici“ Pituntija i jedini koji se višekratno spominju na natpisnoj građi.

The Archaeological Profile of the area around Podstrana

As well as literary sources and epigraphic material, the archaeological topography of the area is a very important means of arriving at a picture of the cultural environment of Podstrana (Pituntium) during ancient times. Pituntium is situated between the larger centuriatus of Salona to the west and the territory of Nerastini to the east. This territory managed to keep its basically autochthonous character. This is indirectly testified by the lack of typically Roman epitaphs and other material. The part of the settlement situated under the Primorska kosa (Stara Podstrana) is the core of the earlier settlement. During the 2nd and 3rd centuries, the formation of a new settlement near the sea was completed. After this the inscriptions include Roman names. The most important finds from Gornja Podstrana are several stelae, the inscription mentioning the dedication of an unidentified sanctuary, and a Silvanus cult relief. More numerous finds appear on the coastal road where the remains of several necropoli are to be found. Among other remains discovered near a small harbour, are some 50 inscriptions and epitaphs, fragments of sculptures, the remains of a thermal heating system, the pipes of a water supply system, and the site of the early Christian basilica of St. Martin. M. Attius Cinna (1st century AD) and L. Artorius Castus (2nd century AD) are among the most significant people from Pituntium mentioned several times in inscriptions found in the area..

Prof. Ljubomir Gudelj

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

HR, 21000 Split

Stjepana Gunjače bb

ljubomir.gudelj@mhas-split.hr

Nalaz ranokršćanskog pluteja u Gornjoj Podstrani

Potaknut otkrićem dijela ranokršćanskog pluteja u Gornjoj Podstrani kod Splita autor razmatra njegovo porijeklo te položaj nepoznate crkve iz koje potječe. Prije ostalih mogućnosti, koje također iznosi, naglašava ranije iznesenu ideju o kontinuitetu kulturnih, odnosno sakralnih objekata na položaju stare mjesne crkve posvećene sv. Anti i sv. Roku. Reljefna kompozicija i način obrade geometrijskog motiva s ukrašene prednje strane govori kako je riječ o spomeniku načinjenom tijekom 6. stoljeća. Plutej pridonosi boljem poznavanju kasnoantičke povijesti ovoga područja, a okolnosti njegova otkrića iznova aktualiziraju pitanja o nedovoljnoj istraženosti i odnosu generacija ovdašnjih stanovnika prema iznimno značajnim arheološkim lokalitetima.

Croatian Duke Mislav and Venice in Late Antiquity and the early Middle Ages

Working from a fragment of an early Christian altar screen found in Gornja Podstrana near Split, the author investigates the site of the discovery and the possible location of the church in which it was situated. He will also discuss the continuity of cult layers in the parochial church of St. Antony and St. Roque in Podstrana. The geometric pattern of the front side of the screen pluteum (plaque) is characteristic for the 6th century AD. The pluteum fragment enables a better understanding of life in the late Roman and early Medieval periods. The author points out that the religious culture of this region should be better researched and encourages the local people to cherish their cultural heritage.

SADRŽAJ
CONTENT

Raspored izlaganja
Schedule

Sažeci
Abstracts

Izdavač:
Ogranak Matice hrvatske Podstrana

Za izdavača:
Darijo Radović

Prijevod na engleski jezik:
Nenad Cambj

Korektura
Zoran Jurišić

Korektura na engleskom jeziku
Luka Jeričević
Jelena Mikuličić

Tisak:
Grafoabel

Naklada:
300 komada

Podstrana, 2012.